

ÖDEM TEMEL BİLGİLER

Prof. Dr. Tekin AKPOLAT

Liv Hospital-İSTANBUL

İstinye Üniversitesi Tıp Fakültesi

20 Aralık 2018

www.tekinakpolat.com

İSÜ | İSTİNYE
ÜNİVERSİTESİ
İSTANBUL

- <http://tekinakpolat.com/ogrenciler-icin-yararli-kitaplar/>

Plan

- **Ödem**
- **Glomerüler bazal membran**
- **Proteinüri**
- **Proteinüri tipleri**
- **Glomerüler hastalıklar**

Ödem

- Ödem interstisiyel sıvı hacminin artmasıdır ve her zaman sodyum birikimi ile birlikte.
- Ödemin nedeni onkotik basıncın azalması, böbrekten artmış tuz tutulumu veya fazla sıvı alınmasıdır.
- Malabsorpsiyon, nefrotik sendrom, karaciğer hastalığı gibi hipoalbüminemik durumlarda plazma onkotik basıncı azalır ve intravasküler sıvı interstisiyel aralığa geçer.

Ödem

- Hipoalbüminemik durumlarda böbrekten artmış tuz tutulumu da söz konusudur.
- Konjestif kalp yetmezliğinde renal perfüzyon azaldığı için böbrekten tuz tutulumu artar ve ödem oluşmasına katkıda bulunur.
- Hipotiroidi, lenfatik tıkanma ve venöz dolaşımın engellenmesi de ödeme yol açabilir.
- Lenfatik tıkanma ve venöz dolaşımın engellenmesinde ödem lokalize veya tek taraflı olabilir.

Ödem

- Sıklıkla orta yaşlı bayanlarda görülen idiyopatik ödem diğer bir ödem tipidir; nedeni kesin olarak bilinmemektedir.
- Ödem ayırıcı tanısında yardımcı faktörlerden bir tanesi ödemin üzerine basmakla iz (gode) kalıp kalmamasıdır.

Ödem

- Nefrotik sendromda yumuşak iz bırakan ödem görülür.
- Sadece hipervolemi nedeni ile oluşan ödem üzerine basmakla iz bırakmayabilir, iz oluşsa bile genellikle nefrotik sendromdaki kadar belirgin değildir.

Ödem

- Erişkin insanda cilt altında 2 litre sıvı (bu yaklaşık 300 mEq sodyuma eşdeğerdir) birikimi hasta tarafından farkedilebilir, ancak bazen 4-5 litre sıvı birikene kadar hasta tarafından farkedilmeyebilir.
- Ödem ayaklarda, göz kapaklarında veya ellerde olabilir. Ayakkabı numarası küçük gelebilir, yüzük takıp çıkarmak zorlaşabilir.
- Kilo artışı izlenebilir.

Ödem

- Hastanın klinik durumuna göre sıvı cilt altında, serozal zarlarda (plevra, periton), organlarda (akciğer ödemi) birikebilir.
- Sıvı cilt altında yüzde, sakrum üzerinde, tibia üzerinde, karında veya ayak sırtında toplanabilir.
- Sürekli yatan hastalarda ödem muayenesi sakrum üzerinden yapılmalıdır.

Ödem oluşturan hastalıklar

1.Böbrek hastalıkları

2.Kalp hastalıkları

3.Karaciğer hastalıkları

4.Tiroid bezi hastalıkları

5.Damar (atardamar, toplardamar, lenfatik sistem)
hastalıkları

6.Diğer hastalıkları

7.İdiyopatik ödem

Böbrek hastalıkları ve ödem

- Starling kanunlarına göre plazma interstisiyum sıvı dengesini hidrostatik ve onkotik basınç belirler.
- Böbrek hastalıklarında 2 ayrı mekanizma ile ödem oluşabilir:
  - 1.Hidrostatik basıncın artması sonucu: Tuz ve sıvı birikimi ile olur.
  - 2.Onkotik basıncın düşmesi sonucu: Plazma albümin düzeyi düşer.

Böbrek hastalıkları ve ödem

- Nefrotik sendromda plazma onkotik basıncı düşer.
- Böbrek yetmezliğinde böbreğin su/tuz atma kapasitesinde bir azalma olduğu için ödem oluşabilir.

Böbrek hastalıkları ve ödem

- Nefrotik sendromda proteinüri sonucu hipoalbüminemi gelişir ve intravasküler yatakta onkotik basıncı düşer.
- İnvasküler onkotik basınç azalması plazmadan interstisyuma su geçişine yol açar.
- İnterstisyel alanda su yeterli hacime ulaşır ise ödem gelişebilir.
- Ayrıca azalan intravasküler sıvı renin-anjiyotensin-aldosteron sistemini aktive ederek, böbreklerce tuz tutulumuna yol açabilir.

Ayırıcı tanı

1.Böbrek hastalıkları

2.Kalp hastalıkları

3.Karaciğer hastalıkları

4.Tiroid bezi hastalıkları

5.Damar (atardamar, toplardamar, lenfatik sistem)
hastalıkları

6.Diğer hastalıkları

7.İdiyopatik ödem

Tedavi

- **Neden yönelik**
- **Eşlik eden sorunların tedavisi: Hipertansiyon, hipoalbüminemi**
- **Tuz kısıtlaması**
- **Diüretik: Dikkatli kullanılmalı**

Pratik bilgi

● Hipoalbüminemi ve ödemin azalmasının nedeni

1.Böbrek hastalığının düzelmesi (iyi haber)

2.Glomerüler filtrasyon değerinin düşmesi ve böbrek yetmezliği gelişmesi (kötü haber)

OLABİLİR.

Plan

- Ödem
- **Glomerüler bazal membran**
- Proteinüri
- Proteinüri tipleri
- **Glomerüler hastalıklar**

GLOMERÜL

- Glomerüle arteriyel kan afferent arteriyol aracılığıyla gelir ve efferent arteriyol aracılığıyla terkeder.
- Glomerül birbirine paralellik gösteren, birbirleriyle anastomozları olan ve epiteliyal hücrelerle kaplı kapillerlerden oluşan bir yumaktır
- Bowman kapsülü adı verilen bir yapı içinde yer alır.

GLOMERÜLER FİLTRASYON VE GLOMERÜLER FİLTRAT

- **Glomerülden Bowman kapsülü içine filtre olan sıvıya glomerüler filtrat adı verilir.**
- **Glomerüler kapillerlerin membranları ise glomerüler membran adını alır.**
- **Glomerüler membran özelleşmiş bir yapıdır ve başlıca 3 kısımdan oluşur.**

Glomerüler membran

- 1)Kapillerlerin kendisine ait endotel tabakası
- 2)Bazal membran
- 3)Bazal membranın dışında yer alan epiteliyal hücreler

Glomerüler membran

- Çok katmanlı olmasına karşın glomerüler membranın geçirgenliği olağan bir kapillere göre 100 ile 500 kat fazladır.
- Kapiller endotel hücreleri arasında fenestrae (pencere) adı verilen binlerce delik yer alır.

Glomerüler membran

- Bazal membranın diğer tarafında ise epiteliyal hücrelere ait slit por adı verilen aralıklar yer alır.
- Permeabilitesi (geçirgenliği) fazla olmasına karşın glomerüler membranın seçiciliği molekül büyüklüğüne göre değişmektedir.

**MOLEKÜL
AĞIRLIĞI**

GEÇİRGENLİK

**ÖRNEK
MADDE**

5.200

1.00

İNÜLİN

30.000

0.5

**ÇOK KÜÇÜK
PROTEİN**

69.000

0.005

ALBÜMİN

Glomerüler membran

● Bu seçiciliğin iki nedeni vardır:

1)Slit porların büyüklüğü

2)Elektriksel yük: Glomerül porlarının bazal membran kısımları kuvvetli negatif yüke sahip kompleks proteoglikanlar içerirler ve dolayısıyla negatif yüklü molekülleri uzaklaştırırlar.

Plan

- Ödem
- Glomerüler bazal membran
- **Proteinüri**
- Proteinüri tipleri
- Glomerüler hastalıklar

Proteinüri

- Normal protein atılımı < 150 mg/gün.
- Normal albümin atılımı < 30 mg/gün.
- İdrar proteini plazma proteinlerinden, renal doku proteinlerinden ve üriner sistem proteinlerinden oluşur.
- İdrarın primer plazma proteini albümin (yaklaşık 12 mg/gün), primer non-plazma proteini ise Henle'nin çıkan kolunda sentezlenen ve idrar silendirlerinin ana yapı taşı olan Tamm Horsfall proteinidir.

Proteinüri

- Tamm Horsfall proteini günlük yapımı 50-75 miligramdır.
- Hafif zincir, immünglobülinler, ürokinaz, müramidaz ve alkalen fosfataz idrardaki diğer protein yapılarıdır.

Mikroalbüminüri: 30-300 mg/gün

İdrar albümin/kreatinin oranının (mg/g olarak)

> 30

olmasıdır

Bu oran erkeklerde 17, kadınlarda 25 olabilir.

Nefrotik sınırlarda proteinüri (NS)

- Normal GFD ve serum albümini ile birlikte günde 3 gramdan fazla protein kaybı.

Spot idrar protein/kreatinin oranı

- Normalde 0.1 olan oran proteinüri hakkında kabaca fikir verebilir (Oran 1 ise proteinüri yaklaşık 1 gram/gün, 2 ise 2 gram/gün, 3.5'un üzerinde ise 3.5 gram/günün üzerindedir).
- İdrar protein [mg/dl]/İdrar kreatinin [mg/dl]) > 3 = NS

Tübüler proteinüri

- İdrarda albümine (molekül ağırlığı 69.000 dalton) kıyasla daha küçük molekül ağırlığı olan proteinlerin (beta₂-mikroglobülin, molekül ağırlığı 11.500 dalton) bulunmasıdır.
- Bu proteinler glomerüler bazal membrandan normalde geçerler ve proksimal tübülde geri emilirler.
- Tanı için idrar protein elektroforezi gerekir.
- Tübüler proteinüri genellikle günde 1.5 gramdan daha azdır.

Selektif proteinüri

- Normal koşullarda albümin negatif elektriksel yükü nedeni ile glomerüler bariyerden geçmez.
- Eğer podositlerin yüzeyindeki negatif yük kaybolursa (örneğin minimal değişiklik hastalığı) idrarla albümin atılımı olur.
- Selektif proteinüriyi saptamak için IgG/albümin veya IgG/transferrin klirens oranları kullanılır.

Selektif proteinüri

İdrar IgG x Plazma Albümin

İdrar Albümin x Plazma IgG

- < 0.15 selektif proteinüri
- > 0.2 nonselektif proteinüri

Genellikle minimal değişiklik hastalığında selektif, proliferatif glomerülonefritlerde ise nonselektif proteinüri ortaya çıkar.

Plan

- Ödem
- Glomerüler bazal membran
- Proteinüri
- **Proteinüri tipleri**
- Glomerüler hastalıklar

Glomerüler Proteinüri

- Plazma proteinlerine glomerüler permselektivitede bozukluk sonucu ortaya çıkar.
- İdrarda plazma proteinleri, özellikle albümin ve globülinler bulunur.
- Hafif yüksek (200 mg/gün) ile ağır (>20 gram/gün) arasında değişebilir.

Tübüler Proteinüri

- Normalde filtre edilebilen proteinlerin yetersiz reabsorpsiyonu sonucudur.
- Düşük moleküler ağırlıklı proteinlerden (beta2-mikroglobülin) oluşur.
- Genellikle günde 0.2-2 gram arasındadır.
- Spot idrarda protein/kreatinin oranı 3'ün altındadır.
-

Overflow Proteinüri

- Glomerüllerden kolayca filtre olabilen proteinlerin, artmış plazma konsantrasyonları ya da biyokimyasal yapılarının değişikliği sonucunda aşırı atılımına bağlıdır.
- Hemoglobinüri, miyoglobinüri ve monoklonal hafif zincirlerin idrara geçmesi bu tip proteinüriye örneklerdir.
- Elektroforez, immünodifüzyon veya immünpresipitasyon ile saptanabilirler.
- Miktarı eser ile ağır arasında değişebilir.

Doku Proteinüri

- Yapısal, neoplastik veya inflamatuvar üriner sistem bozuklukları sonucu ortaya çıkar.
- Genellikle günde 500 mg'dan azdır.

Geçici Proteinüri

- Reversibldir (geridönüşebilir), akut bir hastalıkla birlikte görülür.
- Çoğunlukla altta yatan ciddi bir renal lezyon yoktur.

İntermittant (Aralıklı) Proteinüri

- Seri izlemde ortaya çıkıp kaybolan proteinürüdür.
- Özellikle anormal proteinüri atakları ağırsa önemli patolojik anlamlılığı vardır.

Persistan (Kalıcı) Proteinüri

- Seri izlemde sürekli mevcut olan proteinürüdür ve daha ciddi bir böbrek hastalığının göstergesidir.

Ortostatik (Postüral) Proteinüri

- Ayakta durur pozisyonda, hareketli iken ortaya çıkan proteinürüdür.
- Genellikle benigndir ve günde 1 gramın altındadır.
- Nadiren nefrotik boyutta protein kaybı olabilir.

İzole Proteinüri

- İdrarda saptanan tek bozukluğun proteinüri olduğunu tanımlar.
- Glomerüler, tübüler, overflow veya doku kaynaklı olabilir. İzole proteinüri postüral (ortostatik) karakter gösterebilir.
- Genellikle 2 gram/24 saat'in altında olup, nadiren nefrotik boyutlara ulaşabilir.
- Bazen altta yatan ciddi bir glomerüler hastalığın habercisi olabilir.

Asemptomatik Proteinüri

- Böbrek hastalığını düşündüren öykü, fizik muayene ve laboratuvar bulgularının eşlik etmediği proteinüri şeklidir.

Plan

- Ödem
- Glomerüler bazal membran
- Proteinüri
- Proteinüri tipleri
- Glomerüler hastalıklar

Glomerüler hastalıklar

- Temel bilgiler
- Glomerüler hastalıkların prezentasyonu
- Tubüler hastalıklar
- Primer glomerüler hastalıklar
- Sekonder glomerüler hastalıklar
- Glomerülonefrit tipleri
- Nefrotik sendrom ve tedavisi
- Nefritik sendrom

Temel bilgiler

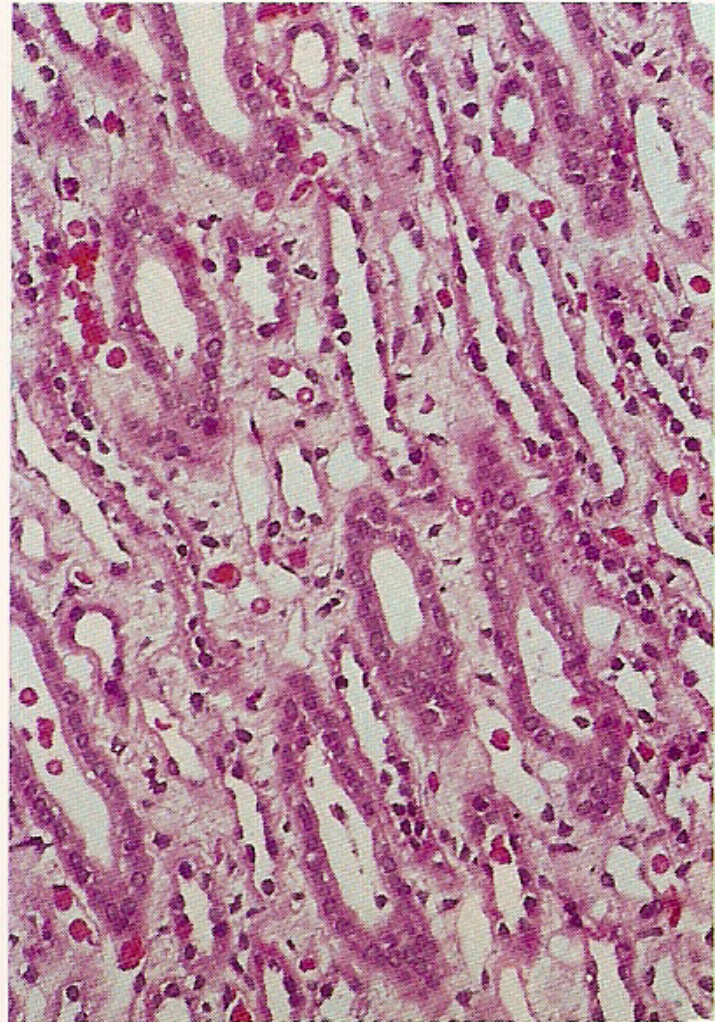
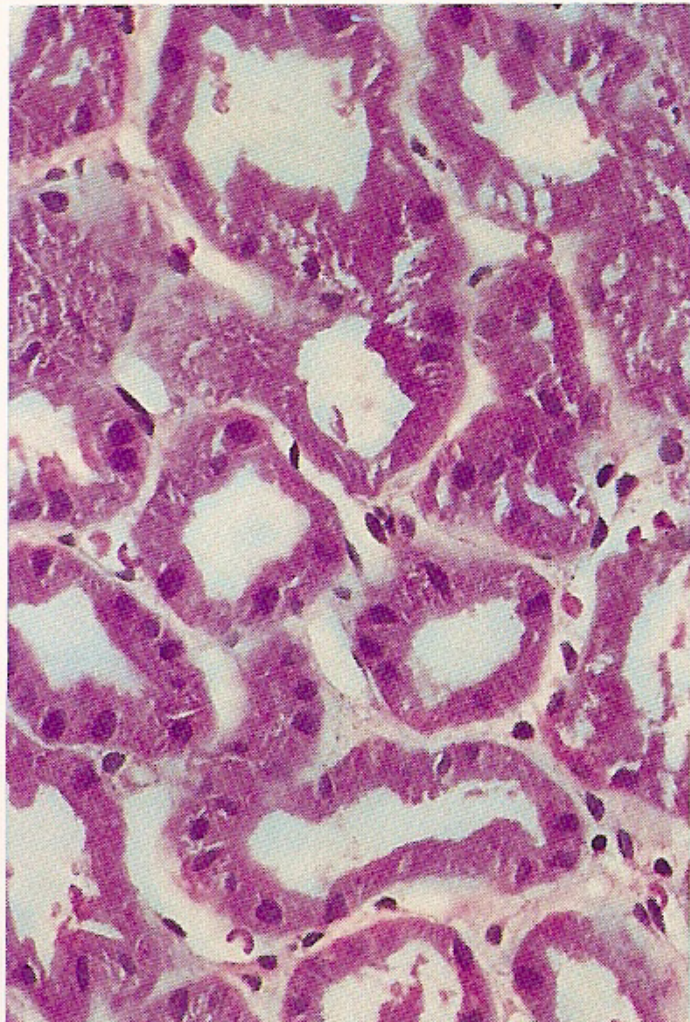
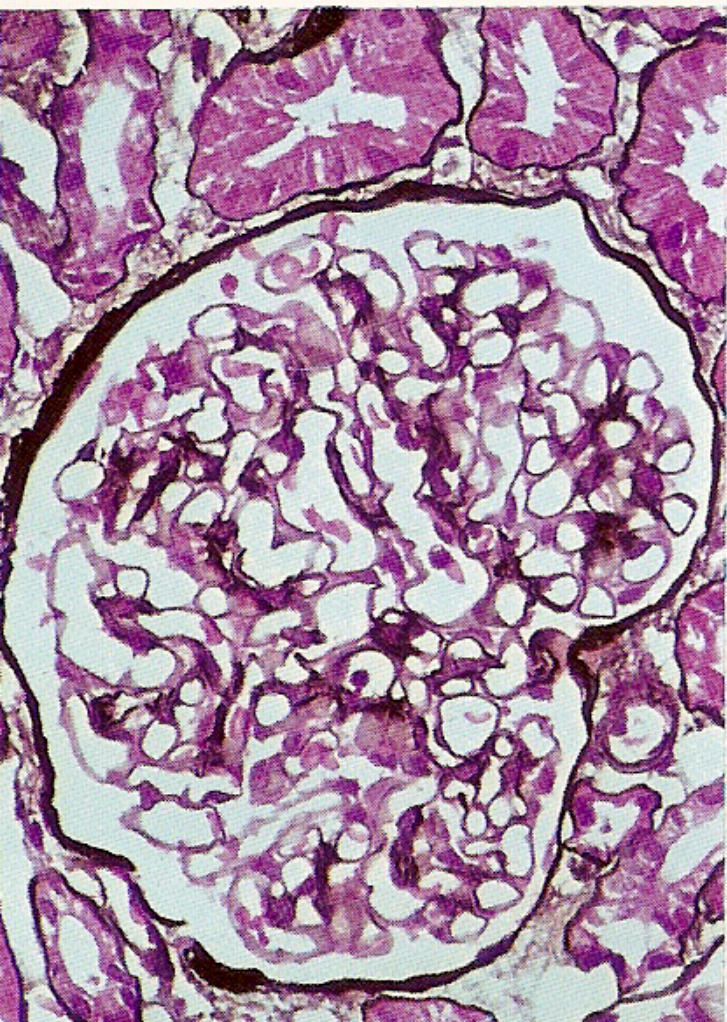
- Nefronda ağırlıklı olarak glomerülde iltihap vardır, hastalığın ilerlemesi ile tubüllerde de hasar oluşur.
- Belirti ve bulgular glomerülonefritin tipine göre değişir.
- Muayene, kanda albümin, üre ve kreatinin bakılması ve basit idrar incelemesi ile glomerülonefrit tanısını koymak genellikle kolaydır.

Temel bilgiler

- Muayenede glomerulonefrit bulguları el, ayak ve göz kapaklarında şişme, idrar renginde koyulaşma (idrar çay rengini alabilir) ve yüksek tansiyondur.
- İdrar incelemesinde hematüri ve proteinüri glomerulonefrit lehine bulgulardır.
- Glomerulonefrit tanısında asıl zorluk glomerulonefrite yol açan hastalığı saptamak için böbrek biyopsisi yapılmalıdır.

Tübüler hastalıklar

- Tubüler hastalıkları bilmeden glomerüler hastalıkları anlamak zor olabilir.
- Nefronda ağırlıklı olarak tübüllerde iltihap vardır, hastalığın ilerlemesi ile glomerüllerde de hasar oluşur.
- Tübüler nefrit ile glomerülonefriti birbirinden ayırmak genellikle zor değildir.
- Ancak hastalık ilerler ise tubüler-glomerüler hastalık ayrımı zor olabilir, bu nedenle böbrekleri küçülmüş bir kronik böbrek hastasında böbrek biyopsisinin hastaya pek yararı yoktur.

Glomerüler hastalıklar

- Temel bilgiler
- **Glomerüler hastalıkların prezentasyonu**
- Tubüler hastalıklar
- Primer glomerüler hastalıklar
- Sekonder glomerüler hastalıklar
- Glomerülonefrit tipleri
- Nefrotik sendrom ve tedavisi
- Nefritik sendrom

Glomerüler hastalıkların prezentasyonu

1.İdrar incelemesinde anormallikler

2.Makroskopik hematüri

3.Nefrotik sendrom

4.Ani başlayan glomerülonefrit : Nefritik sendrom olarak da isimlendirilebilir.

5.Kronik (müzmin, uzun süreli) glomerülonefrit

6.Hızlı ilerleyen nefrit

Glomerüler hastalıklar

- Temel bilgiler
- Glomerüler hastalıkların prezentasyonu
- **Tübüler hastalıklar**
- Primer glomerüler hastalıklar
- Sekonder glomerüler hastalıklar
- Glomerülonefrit tipleri
- Nefrotik sendrom ve tedavisi
- Nefritik sendrom

Tübüler hastalıklar

- Nefronda ağırlıklı olarak tübüllerde iltihap vardır, hastalığın ilerlemesi ile glomerüllerde de hasar oluşur.
- Tübüler nefrit ile glomerülonefriti birbirinden ayırmak genellikle zor değildir.
- Hastalıktan etkilenen tübüler kısma göre belirti ve bulgular değişebilir.

Belirti ve bulgular

- Sık idrara çıkma
- Noktüri
- Yüksek tansiyon
- İdrarla tuz, şeker, amino asit, protein kaybı (nonnefrrotik)
- D vitamini ve eritropoietin yapımında azalma
- Anemi
- Su ve tuz dengesinde bozulma
- Böbrek yetmezliği

Glomerüler hastalıklar

- Temel bilgiler
- Glomerüler hastalıkların prezentasyonu
- Tubüler hastalıklar
- **Primer glomerüler hastalıklar**
- Sekonder glomerüler hastalıklar
- Glomerülonefrit tipleri
- Nefrotik sendrom ve tedavisi
- Nefritik sendrom

Primer glomerüler hastalıklar

- Minimal değişiklik hastalığı
- Fokal segmental glomerüloskleroz
- Mezangial proliferatif glomerülonefrit
- IgA nefropatisi (Berger hastalığı)
- Membranöz glomerülonefrit
- Membranoproliferatif glomerülonefrit
- Kresentik glomerülonefrit

Nadir glomerüler hastalıklar

- IgM nefropatisi
- C1q nefropatisi
- Fibriler glomerülonefrit ve immünotaktoid glomerülopati

Glomerüler hastalıklar

- Temel bilgiler
- Glomerüler hastalıkların prezentasyonu
- Tubüler hastalıklar
- Primer glomerüler hastalıklar
- **Sekonder glomerüler hastalıklar**
- Glomerülonefrit tipleri
- Nefrotik sendrom ve tedavisi
- Nefritik sendrom

Sekonder glomerüler hastalıklar

- Postinfeksiyöz glomerüler hastalıklar
- Noninfeksiyöz glomerüler hastalıklar

Glomerüler hastalıklar

- Temel bilgiler
- Glomerüler hastalıkların prezentasyonu
- Tubüler hastalıklar
- Primer glomerüler hastalıklar
- Sekonder glomerüler hastalıklar
- **Glomerülonefrit tipleri**
- Nefrotik sendrom ve tedavisi
- Nefritik sendrom

Glomerülonefrit tipleri

- Minimal değişiklik hastalığı
- Fokal segmental glomerüloskleroz
- Mezangial proliferatif glomerülonefrit
- IgA nefropatisi (Berger hastalığı)
- Membranöz glomerülonefrit
- Membranoproliferatif glomerülonefrit
- Kresentik glomerülonefrit

Glomerüler hastalıklar

- Temel bilgiler
- Glomerüler hastalıkların prezentasyonu
- Tubüler hastalıklar
- Primer glomerüler hastalıklar
- Sekonder glomerüler hastalıklar
- Glomerülonefrit tipleri
- Nefrotik sendrom ve tedavisi
- Nefritik sendrom

Nefrotik sendrom ve tedavisi

- Proteinüri ve lipidüri ile ortaya çıkan, artmış glomerüler geçirgenlik artışı ile karakterize bir sendromdur.
- Değişken derecelerde ödem, hipoalbüminemi ve hiperlipidemi vardır.
- Glomerüler filtrasyon değeri ve plazma albümin düzeyi normalden 3-3.5 g/gün/1.73 m² üzerinde proteinüri mevcuttur.
- Ağır nefrotik sendrom bir insanın yaşayabileceği en ağır tablolardan birisidir.

Nefrotik sendrom

- **Proteinüri**
- **Hipoalbüminemi**
- **Ödem**
- **Hiperlipidemi**
- **Hemostaz Anormallikleri**
- **İnfeksiyonlara Duyarlılık Artışı**

Nefrotik sendrom

- Renal Tübüler Bozukluklar
- Tiroid Metabolizma Anormallikleri
- Vitamin D Metabolizma Anormallikleri
- Eritropoetin Metabolizma Anormallikleri
- Akut böbrek hasarı

Nefrotik sendrom tedavisi

- **Böbrek biyopsisinin sonucu ve hastada mevcut olan sorunlara göre tedavi planlanır.**
- **Eğer varsa hipertansiyon tedavisi ihmal edilmemelidir.**
- **Tedavide başarısızlık kalıcı böbrek yetmezliğine yol açabilir ve hasta sürekli diyaliz tedavisine ihtiyaç duyabilir.**

Nefrotik sendrom tedavisi

- Nefrotik sendromda görülen sorunların/semptomların tedavisi ihmal edilmemelidir.
- Ödem tedavisi zor olabilir.
- Protein kaybının çok olduğu hastalarda hipoalbüminemi çok şiddetli sorunlara yol açabilir.
- Şiddetli nefrotik sendrom bir hastanın yaşayabileceği en ağır tablolardan birisidir.

Glomerüler hastalıklar

- Temel bilgiler
- Glomerüler hastalıkların prezentasyonu
- Tubüler hastalıklar
- Primer glomerüler hastalıklar
- Sekonder glomerüler hastalıklar
- Glomerülonefrit tipleri
- Nefrotik sendrom ve tedavisi
- **Nefritik sendrom**

Nefritik sendrom

- Hematüri, eritrosit silendirleri, ödem, hipertansiyon, non nefrotik proteinüri ve glomerüler filtrasyon değerinde azalmaya yol açan glomerüler inflamasyon vardır.
- Çocuklarda görülen streptokok infeksiyonlarını takiben gelişen nefrit klasik örneğidir.
- Bazı glomerüler hastalıklarda nefrotik/nefritik ayırımını yapmak zor olabilir.
- Aynı hastalık bile dönem dönem nefrotik dönem dönem nefritik özellik gösterebilir.

Nefrotik-Nefritik ayırımı

Özellik	Nefrotik	Nefritik
Başlangıç	Sinsi	Ani
Ödem	++++	++
Kan basıncı	Normal	Artmış
Proteinüri	++++	++
Hematüri	+/-	+++
Eritrosit silendirleri	-	+
Serum albümin	Düşük	Normal/düşük

- <http://tekinakpolat.com/ogrenciler-icin-yararli-kitaplar/>

Hastalık yoktur hasta vardır

Hasta yoktur insan vardır

Empati olmazsa olmaz

Hekim hasta ilişkisi insani bir ilişkidir

Tek doğru yoktur